

3%-ot is. Azért pl. 30 éves vágásforduló mellett a jó növésű tölgyfőfák meghagyandók lennének 4 vágásforduló tartamára, annnyival is inkább, mert a jelen viszonyok közt biztos lehet drágulási növedékre is számítani, ami a felvett példában számításba véve nem volt.

Magyar nemzeti földbirtokpolitikánk és erdőgazdaságunk.

Irta: Arató Gyula, m. k. erdőmester.

«A földbirtokviszonyok összhangbáhozatala nemzeti érdekünkkel nagyszabású akciózt követel. A birtoktestek aránybáhozatalát, óriási ellentétek megszüntetését s mint számtalanszor kifejtettük, a kötött birtokoknak, névszerint a hitbizományi latifundiumoknak, áthelyezését az erdőgazdaságra, ekkép főleg Erdélyben és Felső-Magyarországon.»

Ez az idézet, a melyet Beksics Gusztávnak: *A magyar politika új alapjai* cz. munkájából*) vettem, nemcsak azt jelzi, hogy erdőgazdaságunk minő révén s mily kapcsolatba jutott a magyar nemzeti földbirtokpolitika kialakításának eszméjével, hanem világosan jelzi a kapcsolatnak nagy jelentőségét is. Ugyannyira, hogy ez az idézet egy-magában elegendő lehet arra, hogy a legnagyobb érdeklődést keltse föl mindannyiunkban, a kiknek az erdőgazdaságot ilyen közlelről érintő és ilyen nagy kérdésekről már hivatásunkból kifolyólag is mulhatlanul tudomást kell vennünk.

Ámde ezuttal az egyszerű tudomásvétel, avagy az

*) A magyar politika új alapjai, kapcsolatban a magyar faj terjeszkedő képességével és a földbirtok-viszonyokkal. Irta: Beksics Gusztáv. — Budapest, 1899. Athenaeum.

olvasottakon és hallottakon való mozdulatlan töprenkedés elég nem lehet.

Ehez járul, hogy nemcsak a kérdés nagy, melylyel erdőgazdaságunk kapcsolatba jutott, hanem a szerep is, melyet az erdőgazdaságnak a magyar nemzeti földbirtokpolitika kialakulása s gyakorlati megvalósulása folyamán betölteni kellene. Erre vall a következő idézet, mely Beksics Gusztávnak e hó elején megjelent röpiratából való: «Az erdő mostoha gyermeke volt Magyarországnak. És most, a nemrég még mostoha gyermek van hivatva családfentartó szerepre. Sőt az erdő leendő nemzeti konszolidációnk főeszköze.»*)

A harmadik körülmény pedig, mely a felvetett nagy eszmével való foglalkozást szinte ránk parancsolja, az, hogy a mit Beksics hirdet, széles körben visszhangra talált. Közéletünk kiválóbbjai részéről sok szó hangzott el mellette, kevesebb ellene. Előbb «a telepítés s az azzal kapcsolatos kérdések ügyében» Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter elnöksége alatt tartott szakértekezleten, utóbb a képviselőházban a földmivelésügyi minisztérium költségvetésének tárgyalása alatt. Tehát nem pusztában elhangzó szó, a mit Beksics Gusztáv meggyőződésének erejével hirdet. Nagy kár is lenne a szép és nagy eszmékért, ha mind veszendőbe mennének. Hogy mind megvalósulnak-e valaha, nagy kérdés; annyi bizonyos, hogy végcéljuk megvalósulását csak óhajtani lehet.

Ilyen körülmények között — nézetem szerint — nekünk sem lehet kitérnünk az elől a kérdés elől, hogy vajjon a kapcsolat, melybe erdőgazdaságunk a jelzett nagy célok felé törekvő mozgalommal jutott, mennyire logikus

*) Magyarország jövője az újabb nemzeti elhelyezkedés alapján. Irta: Beksics Gusztáv. — Bpest, 1900. Alhenaem.

és hogy azt a szerepet, melynek betöltésére hivatottnak mondatott, erdőgazdaságunk tényleg mennyire és miként vállalhatja magára, vagy kell magára vállalnia?

Foglalkoznunk kell először általánosabb nemzetgazdasági érdekből; mert ha hibás vagy hiányos az alap, melyen a magyar nemzeti földbirtokpolitikát Beksics szerint — legalább részben — fölépíteni kellene, s ez későn vevődne észre, kárát vallaná ennek az egész konstrukció, ha még oly szilárdan s jól megalkotott lenne is önmagában. De foglalkoznunk kell másodszor s talán még inkább tisztán magának az erdőgazdaságnak közvetlen érdekéből is, mert ha az alap hibás vagy hiányos, az ebből támadható veszedelem a konstrukciónak mindegyik alkatrészét, oszlopát fenyegeti. Erdőgazdaságunknak pedig veszíteni valója ma még egy mákszemnyi sincs. Maga Beksics mondja, hogy eddig «... az erdő mostoha gyermeke volt Magyarországnak.»

Ugyancsak az ő röpiratából idézem a következő sorokat, melyek a *helyzetet* igen találóan jellemzik ekként: «Épp úgy bántunk az erdővel gazdaságilag, mint irodalmilag. A legelő és a szántóföld volt mindig nálunk a fő. Ez utóbbin fejlődött ki a nemzet jóléte és gazdasága. A sik rónán történt a nemzet megtelepedése, valamint kibontakozása. A földdel összenőtt népünk lelke. Az erdő s általában a fa szinte lenézés tárgyát képezte. Ez a tény, nemzeti geniuszunknak ezen szinte averziója képezi indokát, hogy agrikulturánk mellett az erdőgazdaság nem fejlődött ki. Az agrikultura állami és nemzeti gazdálkodásunk döntő tényezője, az erdőgazdaság pedig még mindig csak lényegtelen faktor.»

Mindaz, a mit Beksics Gusztáv itt mond, majdnem az utolsó szóig s valósággal: az utolsó mondatig —

sajnos — úgy van, már t. i. magasabb közgazdasági szempontból tekintve; a mi pedig az utolsó mondatban foglalt állítást illeti, arra nézve meg az a *sajnos*, hogy bizony sokan az erdőgazdaságot még mindig csak lényegtelen faktornak — *tekintik*. Ámde nem az. Ime, most nemzeti konszolidáczióink főeszközüvé, a magyar nemzeti földbirtokpolitika egyik főoszlopává készülünk fölavatni. De akkor előbb meg kell korrigálnunk a közfelfogást, mely félreismeri vagy nem ismeri, érdeme szerint tehát nem is mérlegelheti az erdőgazdaság akcióképességét és foghatóságát. Meg kell hódítani a közvéleményt annak belátására, hogy az erdőgazdaság akcióba vonásának kétségbevonhatlanul biztos, reális alapja van, melyre tényleg rá lehet építeni *módjával* «a második földbirtok-reform» egyik főfőoszlopát. Mert ha a közvéleményt mindezekről meggyőzni nem sikerülne, vagy — a mi körül a kérdés tulajdonképen fordul — ha a fölvetett eszme megvalósításának szilárd reális alapját tényleg nem lehetne megjelölni, akkor maga az eszmének fölvetése hiábavaló lenne, vagy pedig azt, mint kivihetettent, utólag vissza kellene vonni.

Ha azonban igaz, hogy az erdőgazdaságot és a közgazdasági élet többi tényezőit összekapcsoló vonatkozásoknak vizsgálatával az arra hivatottak mindezideig nem toglalkoztak eléggé és ha igaz, hogy ezt a mulasztást spontán helyrehozni és kipótolni nem lehet, akkor bizonyára nekünk is lehet szavunk a kérdéshez, a kik az erdőgazdaság erő kifejtésének problémáival állandóan foglalkozni hivatásunk szerint kénytelenek voltunk.

Magam — legalább a jelen alkalommal — nem vállalkozom többre, csak arra, hogy a nagy kérdés fölvetésének körülményeit, egyes részleteit s ezek vonatkozásait,

mégismertetni, az egyes momentumokat kapcsolatba hozni megkíséreljem.

Az igazi munkát még csak majd ezután kell elvégezni!

*

A telepítés ügyével a kormány már régebb idők óta foglalkozik, de a gyakorlati megvalósítás eddigelé meglehetősen szerény keretek között történt. Ujabban a telepítési akciónak gazdasági és szociális jelentősége erősebben kidomborodott, ugyanynyira, hogy a kormány elérkezettnek találta az időt egy szélesebb alapokra helyezett telepítési törvény alkotására. Ezzel függ össze annak a szakértekezletnek tartása, melyről fentebb megemlékeztem.

A telepítési értekezlet elé terjesztett kérdések és a Beksics Gusztáv munkájában foglalt fejtegetések között több érintkezési pont található, a mi alapot nyújtott arra, hogy a szakértekezlet egyes tagjai ezen érintkezési pontok körül csoportosítsák nézeteiket. Jellemző azonban, hogy bár a kérdőpontok között a 14. egyenesen fölhívta a figyelmet arra az eszmére: vajjon kívánatos-e annak (a telepítési törvényben való) kimondása, hogy a telepítési célra nem alkalmas állami birtokok bizonyos része magánbirtokosoknak e szélra alkalmas ingatlanaival, szabad egyezkedés útján elcserélhető? — és bár e kérdéssel Beksics Gusztáv nemzeti földbirtokpolitikájának az a sarkalatos tétele, hogy a kötött birtokokat az Alföldről és a Dunántulról lassankint ki kellene cserélni Felső-Magyarország és Erdély erdőségeivel, magvában szintén érintkezik: — ez az *erdőgazdaságot* illető érintkezési pont a vitából majdnem egészen kiesett, úgy érteve, hogy számosan pár szóval átsiklottak rajta s csak egyesek

vették közelebből szemügyre. Az egyik, ilyen részletesebb nyilatkozatra vissza kell még térnünk.

*

A költségvetési vita igen természetesen sokkal szélesebb mederben folyt le, a mennyiben ahhoz az anyagot a földmivelésügyi tárcza a maga egész terjedelmében szolgáltatta. Mindazonáltal határozottan konstatálni lehet, hogy viszont a költségvetési vitának irányára a telepítés ügyében tartott szakértekezletnek, valamint a Beksics Gusztáv könyvében hirdetett eszméknek úgy külön-külön, mint egymásba kapcsolódva, észrevehető hatása volt.

E kettő különben a vita folyamán újabb érintkezési pontokra is tett szert. Ezek között legfontosabb a kormány részéről elhangzott ama kijelentés, hogy újabb hitbizományok alakítását a felségnek legfeljebb csak erdőségekre fogja ajánlani, különösen oly vidékeken, a hol idegen ajku lakosság között a magyar állameszme erősítése kívánatosná teszi.

Tény, hogy ez nem egyértelmű azzal, a mit Beksics Gusztáv *A magyar politika új alapjai* cz. munkájában kíván, hogy t. i. a már meglévő hitbizományok költözködjének — ha már is nem erdőségekből alkottattak — az erdős vidékekre. De nem lehet tagadni, hogy a kettő lényegében analog, csak hogy Beksics Gusztáv eszméje a másiknak ugyyszólván superlativusa. Mind a két tétel azon az alapon, mondjuk egyelőre: feltevésen épül föl, hogy az u. n. nemzetiségi vidékeken — melyek erdőgazdasága ez idő szerint a kevésbé fejlettek közé sorozható — hitbizományt erdőre alapítani érdemes, vagy rossz magyarsággal mondvá: kifizeti magát. A terrenum pedig e két tételnél, valamint a főfő szempont teljesen fedi egymást.

A superlativushoz különben Beksics Gusztáv a fölvezető lépcsőfokokat is lerakta munkájában, gyenge kényszerítő eszköz gyanánt törvénybe foglaltatni óhajtván azt a határozmányt, mely úgy hangzanék, hogy *a sík földön a hitbizomány után progresszív örökösödési illeték fizetendő, az alapítótól számított távolság szerint. Ha ellenben a hitbizomány erdőgazdaságon van, akkor a progresszió elmarad.*

Itt megjegyezhetem, hogy a birtokkicserélésnek, a kötött birtokok átköltözködésének eszméjét a költségvetési vita alatt gr. Tisza István határozott állásfoglalással magáévá tette; az előbb említett progresszió eszméjét pedig, rokon eszmékkal meg bővitve, br. Feilitzsch Arthur fejlesztette tovább.

Említésre méltó ezekkel szemben, hogy *Magyarország jövője* cz. röpiratában maga Beksics Gusztáv fokozza le a nála eredetileg superlativusban jelentkező tételt a hitbizományok szerepét illetőleg, a midőn *lehetségesnek jelzi az áthelyezkedést és a síkföldi parcellázást még arra az esetre is, ha egy régi hitbizomány sem mozdul ki helyéből.* Ezt t. i. úgy kell érteni, hogy azok a hitbizományra igényt támasztható mágnások, a kiknek síkföldi latifundiumai vannak birtokukban, ezt a még hitbizományt nem képező latifundiumot cseréljék át felvidéki vagy erdőlyrészi erdőségekkel s ezeket alakítsák hitbizományokká.

Vajjon feladott-e ezzel a látszólag nagy fordulattal — mely a kormány álláspontjához egészen közelre hozza — valami lényegeset Beksics Gusztáv a maga nemzeti földbirtokpolitikájából? Nem. Csak a némelyek által szemérevetett optimizmus magaslatáról szállott pár lépcsőfokkal lejjebb a megközelíthetőbb, megfoghatóbb realitás, avagy legalább is nagyobb valószínűség fokára az eszme gyakorlati megvalósulása szempontjából. Kétségtelen, hogy

ebben a kissé lefokozott alakban értékkicserélési tétele kevesebb ellenmondásra találhat, — pedig a fokozat itt mintha nagyobb különbséget nem is tenne! Ha — a mit a kormány álláspontja koncedál — egyáltalán feltehető, hogy az említett erdős vidékeken új hitbizományok létesüljenek, ez nem képzelhető másként, csak úgy, ha ezek a hitbizományok elegendő jövedelmezést is tudnak majd nyújtani.

Hallatszott olyan ellenvetés, hogy a meglévő hitbizományok helycseréjét a megszokás vagy a kényelem is akadályozni fogja. Úgy látszik azonban, hogy Beksics Gusztávot nem ez az ugyan föltételezhető, ám bizonyos tekintetben kicsinyes szempont birta arra, hogy értékkicserélési tételével a kormánynak kétségtelenül a legreálisabb álláspontjához közeledjék; hanem az a magasabb szempont, hogy a hitbizományoknak ma még jelenlegi helyükön is megvan a maguk nemzeti szerepe s viszont a nagy kiterjedésű latifundiumok a hitbizományoknak megbolygatása nélkül is elegendőképen szolgálhatnak néhány évtizedig az ő nemzeti földbirtokpolitikáját az értékkicserélés tétele szerint.

Mert nem szabad egy pillanatra sem megfeledkeznünk arról, hogy ezt a nemzeti földbirtokpolitikát nem lehetne — s hirdetője sem akarja — máról holnapra nyélbe ütni. Csak megindítani kellene mihamar.

De mi érdekelhet e szemlélődésből minket? Az, ami az említett tétel különféle változataiban, mint mag, érintetlenül megmaradt, t. i. „*erdőségek hitbizománynya alakitásának eszméje*“. A fogalmak vonatkozását szándékosan jelzem így szárazon, mert ez az eszme még ily mezítelenül is másként jelentkezik itt és ott: mint engedmény és mint követelmény. Előttünk pedig úgy kell a gondolat-

nak megjelennie, hogy vizsgálatánál semmi mellékes vagy járulékos szempont ne befolyásolja ítéletünket arra nézve, hogy tisztán erdőgazdasági szempontból miként szólhatunk hozzá s nevezetesen, hogy az erdőgazdaság erő kifejtése szempontjából nézve: mily szerepet lehet jósolni az erdőségekre alapítandó hitbizományoknak a nemzetiségi vidékeken.

Ami a költségvetési vitát illeti, az — már az eddig mondtak szerint is — erőteljes lökést adott a nemzeti földbirtokpolitika és az erdőgazdaság közt lévő vonatkozásnak világosabb kialakulására. Messze eltérítene s azért nem is volna itt helyén, ha a vitának még olyan részleteiről is megemlékezni akarnék, a melyek az erdőgazdaságnak más kérdései körül mozogtak. Ellenben nagyon is idetartozik annak megemlézése, hogy amiként maga Beksics Gusztáv igen vázlatosan bánt el értékkicserélési tételének *erdőgazdasági* szempontból való tárgyalásánál s e hiányt újabb röpiratában sem pótolhatta ki egészen, épugy siklott át ezen a költségvetési vita is, mely alatt a kérdéshez, ily szempontból, csak egyetlen érdemleges hozzászólás történt.

Könnyen érthető, de egyszersmind jellemző, hogy ez a hozzászólás szakunkhoz tartozó képviselőtől eredt, akinek nevét már említettem, felszólalását pedig ismeretelni szintén szükségesnek tartom.

*

Szükségét érzem azonban mindenekelőtt annak, hogy a lehető legrövidebben, de megfelelő hűséggel vázoljam azt az eszmemenetet, amint Beksics Gusztáv az ő nemzeti földbirtokpolitikájának megkapó elveit egymáshoz kapcsolgatva, a minket közlelről érintő értékkicserélési tételhez eljut.

Mert nézetem szerint a helyes megítélés szempontjából szükségünk van ugyan arra, hogy a tételnek erdőgazdasági részét egészen kihámozzuk az eszmekörből, melybe szerves összefüggéssel beleolvadt s így vévén szemügyre előbb, csak azután térjünk át magának az alaptételnek és az alaptételre felépített következtetéseknek vizsgálatára; másrészt azonban nagy hibát s nagy igazságtalanságot is követnénk el akkor, ha figyelmen kívül hagynók az egész képet, melynek egy részlete csak, ami minket közvetlenül érint; ha kivonnók magunkat az egész képnek összbenyomása alól, csupán egyetlen részletét szakítva ki, hogy vizsgálatunk tárgyává tegyük.

Igaz, hogy Beksics Gusztáv fejtegetéseit elejétől végig a magyar nemzeti eszme zománcza vonja be s teszi csillogóvá s azért méltán lehet tartani attól, hogy nemzeti érzésünk révén e zománcznak csillogása, fénye olyan gondolatok iránt is engedékenyebbé teszi ítéletünket, melyekkel különben szigoruabban s ridegebben foglalkoznánk; de ez az aggodalom teljes ellensúlyozásra talál abban, hogy viszont nemzeti érzésünk felszított tüze egyszerismind még inkább felmelegíti érdeklődésünket s még inkább buzdít a nagy problémának mennél behatóbb s lelkiismeretesebb tanulmányozására.

Lássuk tehát a magyar nemzeti földbirtokpolitika eszmekörének kibontakozását.

*

Magyarország a szlávság és germánság ütköző vonalába esik; meg kell tehát erősödnie, hogy a fajok esetleges harcza el ne tiporja.

Nagy céljaink megvalósítására meglévő nemzeti létalapunk nem elég. Politikai konszolidácziónk csak akkor

adhatna megnyugtató garanciát, ha nemzetileg egységes nép volnánk. Felső-Magyarországon és Erdélyben kulturai és faji korrektívumra van szükség, hogy a magyarság uralma biztosítva legyen.

A magyarságot a legterhesebb időszakokban a nép és a birtokos középosztály tartotta fenn. A magyar középosztály azonban válságba jutott. A középnemesség jórészt szétforgácsolódott; tönkre ment, vagy önként hagyta el helyét s adta föl régi függetlenségét, hivatalnoki pályára, a közigazgatás szolgálatába lépven. Eredeti nemzetföntartó ereje így meggyengült. S leggyengébb a földbirtokososztály ott, ahol nemzetföntartó erejére legnagyobb szükség lenne. Tehát rekonstruálni kell. A veszteséget az arisztokracia újabb uralomra jutása nem pótolhatná. Egyrészt, mert a demagógia tulkapásaihoz vezetne; másrészt, mert a téves irányzat: inkább tudományos pályáknak a keresése s elfordulás az ipar és kereskedelmi foglalkozástól, nála szintén s ma is még erősen jelentkezik. Az angolok példája kevésbé hat.

Egyetlen elem, mely függetlenségét megőrizte, a magyar parasztság Dunántul és az Alföldön. Ez birja az őserőt. Ezt kell legelsősorban a legkiterjedtebben kifejleszteni gazdasági és értelmi emeléssel.

Az új nemzeti alapot tehát a magyar faj terjeszkedő képességében kell keresnünk; abban a nagy szaporodási erőben, melyet a magyarság kedvező gazdasági viszonyok közt felmutat. Ez az expanzív képesség, egyesítve a kisebb mértékű asszimilációval, van hivatva meghódítani az ország összes területét s nagygyá tenni a nemzetet. Ámde a szaporodásnak gátat vet a föld hiánya s ezért a földbirtokpolitikát a magyar faj terjeszkedő képességének érdekeivel egyezően kell megállapítani.

Jelenleg a faji expanzivitás érdekeire a földbirtokviszonyok nem kedvezőek. A szántóföldnek több mint 63%-a kötött birtok. Statisztikai adatok kezdik pedig már teljesen bizonyítani, hogy mennél nagyobb valamely vidéken a kötött föld százaléka, annál kisebb a születések százaléka. Tért kell tehát engedni az expanzivitásnak a kötött birtok felszabadításával, latifundiumok parcellázásával, természetesen a tulajdonjog minden sérelme nélkül.

Földre és pedig sok földre van szükség. Nem egyszerre mindre, de folyton fokozódó mértékben többre és többre. Az akcióba tehát bele kell vonni a hitbizományok kötött mezőgazdasági földjeit is, még pedig a hitbizományok átköltöztetésével, értékkicserélés útján. Az alföldi és dunántúli mezőgazdaságra alapított hitbizományok adják át parcellázásra kötött mezőföldjüket és Felső-Magyarországon, Erdélyben vásárolt erdős területeken alakíttassanak ahelyett újból. Az ilyen hitbizományok tehát helyezkedjenek át erdő- és bányagazdaságra. Hasonló értékkicserélés alá veendő a kincstári és községi, mint szintén kötött birtokok, ahol e célra alkalmasak és szükségesek.

A hitbizomány ugyanis inkább erdőre való, viszont az erdőgazdaság épügy a legalkalmasabb birtoklási formának vallhatja magára nézve a hitbizományi birtoklást. De az áthelyezkedésre módot kell nyújtani; az értékkicserélést elő kell mozdítani. Ahova menni kíván, át kell adni a hitbizománynak a községi s lehetőleg a közbirtokossági erdőket, másodsorban a kincstáriakat is; ezekből alakuljanak újra a hitbizományok, természetesen a közbeeső szántókat s egyéb földeket szintén magukhoz váltva.

Ehez az értékkicseréléshez pedig kellene: 50 évre

téve az első kibontakozás korszakát, úgy 1 millió holdnyi föld s körülbelül félmilliárdra menő pénz, ami a pénzintézeti betétek adataiból következtetve rendelkezésre áll. Akadálya e tekintetben tehát az értékkicserélésnek nem volna.

Viszont minden szempont az értékkicserélés mellett szól. A hitbizomány mozgó tőkéhez jutna, ami iparos célokra lenne fordítható. Nyerne abban, hogy szántóföldjét drágán adná — az erdőt olcsón venné. Új elhelyezkedésével nagy szolgálatot tenne a nemzeti ügynek: közvetlenül, ahova költözik; közvetve azáltal, hogy ahonnan költözik, tért nyitna a magyar faj expanzivitásának.

*

Ezekben kíséreltem meg — elismerem, nagyon vázlatosan, másrészt azonban a lehető legteljesebb hűségre törekedve — jelezni azt a bőséges eszmeáramlatot, melyből Beksics Gusztáv magyar nemzeti földbirtokpolitikájának egyik főfeltétele: az értékkicserélés kialakult. Csak jelezni igyekeztem s csak annyira, amennyire az előrebocsátottakban említett szempontból szükségesnek véltem, számítva arra, hogy aki a szóban forgó kérdések iránt bensőbb érdeklődést érez, magát a művet veszi tanulmányozás alá. Abból azután felvilágosítást nyer arról is, milyen fontosságot lehet és kell tulajdonítani Beksics Gusztáv szerint ennek a földbirtokpolitikának; s attól milyen hatást, milyen eredményeket lehet várni; s viszont a helyes irányu akciónak elmulasztása vagy csak halogatása milyen bajoknak, sőt veszedelmeknek bekövetkezésével fenyeget. Ezekre kiterjeszkedni itt már nem lehet.

Térjünk át inkább azoknak a kérdéseknek egyenkint való vizsgálatára, melyek az erdőgazdaságot közvetlenül érintik.

Az első, ami szembe ötlik s ami ugyhiszem mindannyiunk előtt egyformán jelentkeznék, a *Magyar politika új alapjai*-nak átolvasásakor az: hogy a kapcsolat, mely erdőgazdaságunkat a földbirtokpolitika tételeinek láncolatába belevonja, inkább külső, mint belső, inkább kényszerhelyzetből eredő, s kevésbé önként kínálkozó — már t. i., ahogyan ez a kapcsolat az említett müben kialakul és kidomborodik.

A magyar faj expanzivitásának kifejtéséhez sok föld kell, még pedig mező; kell a hitbizományok s más latifundiumok mezőföldje; ezeknek a síkföldről (Dunántul, Alföld) el kell távozniok, hogy tért nyissanak; valahova menniök kell, ámde nem mehetnek máshova, mint a hegyvidékekre. Az ut így nem vezethet máshova, hanem kényszerítőleg oda vezet — az erdőségekre.

Így értem a külső s inkább kényszerhelyzetből eredő kapcsolatot, Erre nem kicsinyeskedésből és akadékoskodásból utalok, hanem az akció érdekében is megszívlelésre méltó okból. S éppen ezért nem látom annak az általánosságban vallott közgazdaságtudományi elvnek fel-
említését sem elégnek, mely különben már részben belsővé alakítja át a kapcsolatot, hogy t. i. nagybirtoknak s éppen hitbizománynak erdő a legalkalmasabb.

A belső és önként kínálkozó, tetszetős és így hatékony kapcsolatot az teremtené meg, ha Beksics Gusztáv akkor, amikor a síkföldről kiszoruló nagybirtokos számára földet keresvén, akarva nem akarva az erdőségeket jelöli meg új otthonul, meggyőző erővel bizonyítaná, hogy ez a csere még akkor is kívánatos és keresendő volna a nagybirtokosainkra nézve, ha azt nem a nemzeti földbirtokpolitika kívánná; s másrészt, ami ezzel bizonyos tekintetben egyértelmű, hogy az erdőgazdaság már mutat-

kozó, vagy még szunnyadó, de kifejthető erőinek megfelelő-e valóban — nem annak az általános vonatkozású tételnek, mely szerint „*az erdőgazdaság leghivatottabb letéteményese a hitbizomány*“ — hanem annak a feladatnak, ami a fenforgó konkrét kérdésből, t. i. a síkföldi, mezőgazdasági területekből álló nagybirtokok értékkicserélésének kérdéséből alakul ki a számára.

A keltő között nagy különbséget látok. Abban az általános vonatkozású tételben inkább a közgazdasági szempontok, emebben a kérdésben pedig a magánérdekek koncentrálnak és illetőleg dominálnak. Az erdőgazdaság azért van legjobb kézben, ha hitbizomány bírja, mert az erdőgazdaságnak föltétlen követelménye, a tartamosság által megkövetelt konzervatizmus, a hitbizományi birlálás jellegével egészen összevág; s mivel emellett jóval több mód van a nagyobb mozgékonyásra a gazdálkodás s főként az értékesítés tekintetében, ez a körülmény előnyszámba mehet a kincstárral szemben is; viszont mivel mód van a gazdálkodásnak magasabb nivóra való emelésére, ellenben nincs mód annyi a gazdasági visszaélésekre, ezek viszont előnyszámba mehetnek a közös birtoklással szemben. Az értékkicseréléskérdésénél ellenben a jövedelmezés mértékének kérdésébe ütközünk legelőbb; vagyis arra kell megfelelnünk, hogy a kiszemelt vidékeken kellőképen gyümölcsöző vagy gyümölcsözővé tehető (s miként tehető?) hitbizományt erdőségekből alakítani egyáltalán lehet-e?

Ez a kérdés megvilágítást nem nyert. Annýira nem, hogy a telepítési szakértekezleten benyújtott egyik írásos vélemény, a másik szélsőségbe esve, igazán könnyű szerrel mutathatta be képtelenségnek az értékkicserélési tételt. Vancsó Gyula különben, aki ezt a véleményt a szakértekezleten előterjesztette, nem bánik el tárgyilagosan Beksics

Gusztáv értékkicserélési tételével, amennyiben e tételnek már említett hiányos felépítése miatt ellenvetéseinek megválogatása tekintetében kötve nem lévén, nemcsak hogy a legkedvezőtlenebb feltevésekből indul ki, hanem figyelmen kívül nem hagyható szempontokat is mellőz.

Szerinte az erdő vételárát holdanként 20—30 frtra téve, egy síkföldi hitbizomány 6000 holdját 60—90 ezer holdnyi erdővel kellene kicserélni. A jövedelmezés kataszteri adatai szerint az eredmény körülbelül ugyanez lenne. Így számítva azután oda jut, hogy ha 6000 holdon 240 telepes család fér el, akkor 2400-nak 600—900 ezer, 24,000 telepesnek 6—9 millió hold kellene cserébe, úgy, hogy az összes 13 millió holdnyi erdőnek ily célra való cseréje is csak 50—60 ezer telepes családnak nyitna tért.

Hát ez a 2×2 szerint helyes okoskodás, de eredményben ép olyan helytelen, mint a mennyire hiányos Beksics Gusztávé. Felszinen mozog mind a kettő; egyik sem nyul le addig, a hol az igazság rejtekezik.

Vancsó különben annak a véleményének kedvéért, mely szerint az értékkicserélési tétel nem ér semmit s nem is szükséges, erdőgazdaságunkat féltő aggodalmában kissé ferde helyzetbe jut. Attól tart, hogy a tömeges földbirtokmozgósítás az erdőknek rohamos pusztulását vonná maga után, «avagy» — ugymond — «ezen elcserélt erdők kezelését is állami felügyelet alá vennők és a megélhetés létfeltételét az állam gondnoksága alá helyeznők-e azoknál is, akik erre nem szorultak rá?»

Merőben erőszakos és össze nem férő gondolatok ezek! Hiszen az erdőkből hitbizományok alakulnának, melyek az 1879: XXXI. t.-cz. alapján föltétlenül állami felügyelet alá esnének, sőt az 1898: XIX. t.-cz. alapján esetleg állami kezelés alá is vétethetnének; s vajjon más-

részt az a birtokos, akinek kezén az ő feltevése szerint rohamosan pusztulnának az erdők, nem szorulna szerinte a törvények által már is szabályozott gondnokságra?

De merőben tulhajtottnak tartom Vancsó Gyulának ama következtetését is, melyet a fentebb említett adatok egyszerű multiplikálásával fejleszt ki. Szomorú lenne, ha igazat kellene neki adni. De nem számol azzal, hogy az értékkeserülés folyamatának csak az első fázisa öt évtizedre van tervezve, az alatt pedig úgy az általános, valamint a helyi erdőgazdasági viszonyokban olyan alakulásoknak *kell* bekövetkezniök, melyeket már ma sem hagyhatunk figyelmen kívül, sőt melyekre vállalkozást alapítani nagyobb kockázttal nélkül is lehet. Egyszerűen ad absurdum akarta vezetni az értékkeserülési tételt; másképp nem vehette volna egyre-másra 20—30 frttal s a kataszter által régen megállapított 57 kr. tiszta jövedelemmel összes erdőségeinket, melyek pedig jócskán tartalmaznak már is hitbizományi kézben lévő erdőségeket, olyanokat, melyek értékre is, jövedelemre is messze meghaladják az általa fölvetett összegeket.

Ilyen tárgyalásmódot, még ha mellettünk kíván is állást foglalni, hálásak nem igen lehetünk, mert sokkalta jelentéktelenebbnek tünteti föl az erdőgazdaságnak akcióképességét, minő az valóban; s mert oly sivárnak festi úgy a jelennek, mint a jövőnek képét, hogy azt, aki nem eléggé tájékozott, bizalomgerjesztőnek egyáltalán nem találhatja. Pedig az erdőgazdaságnak ma még a bizalom tekintetében sincs semmi veszteni valója.

Egészen más megítélés alá eshetik az a nyilatkozat, amelyet az értékkeserülési tételre vonatkozólag br. Feilitzsch Arthur képviselő tett a költségvetési vita folyamán mondott beszédében. Ő a hitbizományi s általában a kötött

birtokok ellen ma, amikor azoknak a földbirtokos középosztály meggyengülése miatt nemzeti missziót is kell teljesíteniök és amíg azok helyettesítéséről gondoskodás nem történt, állást nem foglalna. Viszont a hitbizományok mai elhelyezkedése a magyar nemzeti érdeknek szerinte sem megfelelő. A baj gyökerét tehát a megoszlás aránytalanságában látja. Azonban Beksics Gusztáv értékkicserélési tételétől a kérdés gyökeres megoldását és a baj állandó orvoslását nem reményli; sőt ismerve hazánk erdőgazdasági és erdőértékesítési viszonyait — bár ugy közgazdasági, mint erdőkezelési szempontból előnyösnek tartja, hogy mentől több erdőbirtok váljék kötött birtokká — Beksics Gusztáv tervét részben kivihetetlennek, részben veszedelmesnek is kell kijelentenie.

«A felvidéki és erdélyrészi vármegyékben lévő erdőbirtokok meglehetősen nagy része — mondta ezek után — értékesíthetlen bükkös és nagy kiterjedésben még a fenyves is a közlekedési eszközök rosszasága és hiánya és az értékesítési piacoktól való távolfekvése, a kihozatali viszonyok óriási nehézsége folytán igen alacsony értéket képvisel, sőt tisztán pénzügyi szempontból tekintve inkább teherrel, mint jövedelemmel járó birtoktesteket képez. Már pedig a hitbizományt élvezők is első sorban és természetesen az okszerű gazdálkodás mellett is a jövedelemre fektetik a főszólt. Olyan nagy áldozatkészség pedig nem tételezhető föl, de nem is követelhető, hogy jövedelmező birtokát egy, talán kiterjedésben tiszszerte nagyobb, de ugy a kezelés, mint a használat tekintetében is szigoruan korlátozott, és mindenesetre jövedelmet sokkal csekélyebb mértékben nyújtó birtoktesttel cserélje fel.»

«Ezt törvényhozási uton kötelezővé tenni — mondta tovább — igénytelen véleményem szerint nemcsak nem

lehet, de végzetes hiba is volna, mert a ma nem épen minden körülmények között megbízható nemzetiségek tulajdonát képező és legnagyobb részben értéktelen erdőbirtokoknak árát aránytalanul felszöktetné és így a drága magyar földért adott ár épen ellenségeink anyagi helyzetét javítaná, akik azután, ha talán aránytalanul drágán is, de tekintettel az erdők eladásával elért magas árakra, még mindig arányos árban épen a mezőgazdasági birtokokat ragadnák magukhoz és így mint az értékesebb, tehát az érvényesülés szempontjából is sokkal hatalmasabb mezőgazdasági földbirtok tulajdonosai, nemzeti törekvéseikben és céljok elérésében még nagyobb erőre kapnának. De az állami, az u. n. kincstári erdőbirtokok sem használhatók fel erre a célra, mert ez épen nemzeti szempontból lenne visszaesés, amennyiben a hitbizományi birtokos első sorban a jövedelemre fekteti a fősúlyt. Az állam pedig egyrészt nincsen erre ráutalva, másrészt az állam az, a melytől mint erdőbirtokostól is joggal meg lehet követelni, hogy a nemzeti érdekeknek áldozatot hozzon és a birtoknyújtotta hatalmát a pénzügyi tekintetek mellőzésével is fejtse ki.»

Ezek után annak a véleményének adott kifejezést, hogy a kérdést csak hosszú időn át, tervszerű átmenettel véli megoldhatónak, azzal a végcéllal, hogy a hitbizományi mezőgazdasági birtokok az egész országban arányos megosztást nyerjenek. E részből meg kellene állapítani lehetőleg vármegyénként, mekkora lehet az a maximális mezőgazdasági terület, mely hitbizományilag leköthető s újak létesítését ehhez a megállapított arányhoz kellene mérni; másrészt meg kellene szorítani a hitbizományi jelleg fönntarthatóságának időtartamát, ami a viszonyok átalakulását és a helyes megosztás elérését elősegitené. Így volna szerinte legjobb eredménynyel elérhető a hitbizományi birto-

koknak az egész országban való arányos megoszlása és egyuttal egészséges alapokon áthelyezkedése az erdőbirtokra.

Ez az állásfoglalás messze meghaladja Vancsó Gyuláét; mert a mellett, hogy az értékkicserélési tételnek legnagyobb gyöngéjére, t. i. a kötött birtokok új elhelyezkedése és az erdőgazdaság érdekeltsége közt lévő kapcsolat bensőségének hiányosságára — ámbár szintén csupán a jelenlegi állapotok megítélése alapján — sokkalta elfogadhatóbb érveléssel tapint rá, egyszersmind életrevaló javaslatot tesz az ekként meggyengített értékkicserélési tételnek helyettesítésére, a midőn az ennek szánt szerepet a kötött birtokok helyesebb arányú megosztásának törvényes uton való szabályozására legalább is jórészt átruházza, még pedig akként, hogy az egyuttal a hitbizományoknak az erdőgazdaságra egészséges alapokon történő áthelyezkedését is magával hozza.

Ugy vélem azonban, hogy az erdőgazdaság akcióképességét szintén kelleténél szigorubban ítélte meg s legalább is nagyobb általánossággal vonatkoztatta ítéletét az erdőgazdaságra, mint a mennyire csak a jelenlegi állapotok is megengedik. Másrészt helyes lett volna a jelenlegi állapotoknak ily szigorú megítélésénél a jövő képét is szemügyre venni, melyet biztatóbbnak nem látni egyértelmű gazdasági fejlődésünkben való bizakodásunknak s egyszersmind erre irányuló törekvéseink realitásának föladásával.

Arra tehát, hogy a kötött birtokok elhelyezkedése és az erdőgazdaság érdekeltsége között lévő kapcsolat az értékkicserélési tételben nélkülözi a közvetlenséget és bensőséget, mind a két állásfoglalás csak épen rátapintott, de a kérdést teljesen meg nem világította, sőt jórészt téves alapon, t. i. csupán a jelenlegi fejletlen állapotokra

helyezkedve vette megítélés alá, figyelmen kívül hagyván az erdőgazdaság fejlődéskéességét, az erdőgazdaság szunynyadó erőinek mérlegelését s azok kifejtésének módozatait és lehetőségét. Az a hatásuk mindazonáltal megvolt, hogy Beksics Gusztávot értékkicserélési tételének gyöngéire s a tétel kialakításának hiányosságára figyelmessé tették.

A *Magyarország jövője* cz. röpirat azután jórészt kipótolja ezeket a gyöngéket és hiányosságokat. Igen helyesen mutat rá arra a körülményre, hogy a mezőgazdasági művelés, kivált a latifundiumokon, nagyobbára elérte a jövedelmezőség maximumát; s a szántóföldek ára szintén oly magasra emelkedett, hogy további emelkedésre alig van kilátás. Ellenben az erdőbirtokok nálunk jövedelmezőség szempontjából ma még kezdetleges állapotban vannak, melyek jövedelmezősége tehát csak emelkedhetik és szükségképen kell, hogy emelkedjék: tisztán a természetes fejlődésből folyólag; míg a közlekedési és főleg az iparpolitika bizonyára meg fogja azt hatványozni.

Kétségtelenül helyes és megszívlelésre méltó szempontok ezek mind, melyeket figyelmen kívül hagyni annál kevésbé szabad, mert az értékkicserélési tétel nem a ma, hanem jórészt a holnap számára készült s fokozatos megvalósításra való. Ámde ha mégugy csábitanak is a porosz erdőgazdaság irigylésre méltó, magas tisztajövedelmének adatai, melyre a röpirat példaképen rámutat; ha még annyira vonzó is Morvaország és Szilézia ama vidékeinek példája, melyeken a röpirat szerint az ipar kiszámíthatlan mértékig expanzivvá tette az erdőgazdaságot: okvetlenül számolni kell a mi *meglévő* állapotainkkal is, t. i. azzal, hogy az új elhelyezkedés térrénümán mennyire fejletlenek az erdőgazdasági s főként a *közlekedési* viszonyok; s mennyire kedvezőtlenek az értékesítés egyéb

feltételei, melyekre a költségvetési vita folyamán hivatkozás történt.

Sőt számolni kell még egyébbel is. Azzal, a miről — hogy még nincs meg — maga Beksics Gusztáv szintén panaszkodik a munkájában, midőn követendő, de még mindig nem követett példaként Angliára hivatkozik, a hol az arisztokrácia nemcsak törődik, hanem foglalkozik is ipari és kereskedelmi vállalkozással. Mert bár föltétlenül igaz, a mit Beksics Gusztáv erdőgazdaságunkról általában véve állít s a mi főként az értékkicserélési tétel által érintett vidékekre nézve áll, hogy t. i. ott a jövedelmezőség csak emelkedhetik és szükségképen is emelkedni fog s az emelkedés, a jelenlegi jövedelmezés alacsony foka miatt, sok lépcsőfokot fog meghaladni: viszont tagadhatatlan az is, hogy ha ezt az emelkedést összetett kézzel, csupán az ipari és kereskedelmi s egyáltalán közgazdasági viszonyaink általános fejlődésének kihatásától várjuk, akkor azokon a jórészt messze félreeső s nagyobbára elszigetelt vidékeken, a hova a kultúra éltető levegője csak görbe utakon, csigaléptekkel juthat el, későre fognak a kedvezőbb állapotok bekövetkezni.

Arra van tehát okvetlenül szükség, hogy az erdőbirtokos maga erélyesen hozzálasson a jövedelemfokozás utjának egyengetéséhez, módjainak tanulmányozásához és eszközeinek alkalmazásához. Át kell térnie a lehető legbelterjesebb gazdálkodásra, mennél magasabb mértékig kell fokoznia termelt nyers anyagának földolgozását, mennél inkább törekednie kell, hogy közvetítők kirekesztésével saját maga juttassa terményeit piacra vagy egészen a fogyasztóhoz — s egyáltalán törekednie kell arra, hogy ne csupán az alacsony, kezdetleges földjövedéllel, vagy másként kifejezve a rossz közlekedési és lanyha kereseti

viszonyok által lenyomott tőárak jövedelmével kelljen beérnie, de mennél többet megmentsen magának a vállalkozói nyereségeknek egész sorozatából, a mit a termelésnél, a szállítási berendezéseknél, a fűrészáru és félgyártmányok előállításánál, a termények kereskedelmi kezelésénél mind más-más rak zsebre az erdőgazdaság révén, holott magának egy tenyérnyi erdeje nincs.

Szépeknek szépek s kétségtelenül biztatók lehetnek a külföldi eredmények, de példáknak rendszerint csak félig-meddig jók; ám rosszak is lehetnek, mert megítélésünket félrevezethetik. Hajlandó vagyok azt hinni, hogy a szászországi vagy bajorországi magas erdőjövödelmezés talán harmadában sem az erdőgazdaság önönerőkifejtésének, hanem tulnyomó részt a kulturális, a közgazdasági viszonyok általánosan magas fokra emelkedettségének szükségszerű folyománya. Ott élő s munkálkodó érdemes szakértársaink és boldog erdőgazdáink, ha kölcsön kérné valaki őket erdőgazdaságunk föllendítése céljából, aligha boldogulnának tisztán a maguk szaktudományával s bizonyára idősőhajtanak honuknak magas közgazdasági nivóját.

Amha e nélkül kellene munkához látniok, bizonyára abban az irányban indulnának meg, a mit jeleztem; a minek részleteit tehát mi épen olyan alaposan ki tudnók munkálni, akárcsak ők, a kiket a kedvező viszonyok kissé talán el is kényeztettek.

Hanem az irány maga nem elegendő. Kettő kellene még hozzá, miből ma kielégítő mértékben egyik sincs meg erdőgazdáink, világosabban szólva erdőbirtokosaink nagy részénél — s főként a félreeső vidékeken: t. i. a vállalkozói szellem és a szabad pénzbeli tőke, melyet az erdőgazdaság fejlesztése érdekében egyidőre lekötönnök lehetne.

Azért nem tudok idegenkedni Beksics Gusztáv érték-kicserélési tételétől, daczára annak a sok nehézségnek, amire — kivált az erdőgazdaság erő kifejtésének felszines mérlegelése s csupán a jelenlegi állapotok kevéssé tetszetős képeinek szemlélete mellett — a tétel gyakorlati alkalmazásának utját vizsgálva rábukkanunk?! E tételnek alkalmazása ugyanis az említett kellékek egyikét bizton kilátásba helyezi; a gazdaságfejlesztés céljaira szükséges szabad pénzbeli tőkét, ha t. i. az átköltözködő latifundium eladási ára csak részben fordíthatnák földvásárlásra, részben pedig az erdőgazdaság és általában az egész birtok jövedelmezésének emelését célzó befektetések és vállalkozások finanszírozására költetnék le.

Sajnos, hogy a legfőbb követelmény: magának az erdőbirtokosnak közvetlen érdeklődése és hajlandósága a föltétlenül szoros kapcsolatba forrasztandó gazdasági, kereskedelmi és ipari vállalkozás iránt — még mindig kérdésesnek marad. E nélkül béna lábakkal haladhatna csak Beksics Gusztáv magasröptű nemzeti földbirtokpolitikája, az érték-kicserélési tétel által megjelölt irányban, megkapóan szép és nagy nemzeti célja felé; ellenben arisztokracziánk közvetlen részvétele a reális munkásságban, a kultura alacsony fokán veszteglő erdős vidékeinket, lépésről-lépésre s nem csupán a magyar nemzeti érdekek számára, hanem egyszersmind az ország közgazdasági erőinek gyarapítására bizton meghódíthatja. Meghódíthatja pedig egyrészt az erdőgazdaságnak ma még mély álomban és káros tehetetlenségben szunyadó s veszteglő erőinek kifejtése révén, másrészt a gazdasági, kereskedelmi és ipari vonatkozásokat egy közösségbe forrasztó, fokozottan belterjes gazdálkodásnak megteremtése révén.

Nem máról holnapra és nem az egész vonalon egy-

szerre megkezdve, ami nemcsak hogy sürgősségtelen, hanem magának az akciónak érdekében mellőzendő, mert veszedelmes lenne, vagy lehetetlenség volna. Lassu, gondosan előkészített, következetes egymásutánban, amint a magyar nemzeti földbirtokpolitika legfőbb sarkételét képező faji terjeszkedés is csak lassan kívánna tért a saját számára.

Erről a szempontból megfélemlíteni, az értékkicserélési tétel és az erdőgazdaság egymásközi kapcsolatát vizsgálva, egy pillanatra sem szabad.

Meglehet, hogy megítélésem s ebből folyó véleményem az erdőgazdaságnak akcióképességéről, akár az említett, akár más szempontból tekintve, minden tévedéstől, vagy legalább is minden optimizmustól teljesen nem ment. Ha nem hinnék benne, bizonyára nem juttatom kifejezésre; másrészt azonban semmi mást nem kívántam, különben is vázlatos kifejtésével elérni, csak azt, hogy megjelöljem a szempontokat, amelyekből nekünk az értékkicserélési tétel erdőgazdasági vonatkozásának vizsgálatánál nézetem szerint ki kell indulnunk. Hogy ki mily következtetésekhez jut, az más kérdés.

*

Néhány rövid megjegyzést kell még tennem. Az első, mely mindjárt magyarázatát is adja a megjegyzések szükségének az, hogy Beksics Gusztáv munkáiban több olyan, az erdőszetét szintén közelről érintő, gondolatra akadhatunk, melyekről a főkérdésnek ezektől elkülönített tárgyalásánál meg sem emlékeztem, de melyek eléggé tartalmasak és fontosak arra nézve, hogy róluk tanakodni érdemes legyen. Van olyan is, amelyre hamar készen lehetünk a véleményünkkel.

Ilyen például a vadászati gazdaság kultiválásának gondolata.

Könnyen meg tudom érteni és magyarázni, hogy Beksics Gusztáv annak a gondolatának bizonyos, nem jelentéktelen súlyt tulajdonít, pl. ebben a tételben: „A világon a legjobb és legszebb erdőgazdaság Csehországban van s az egész hitbizományi erdőgazdaság, kapcsolatban a páratlanul fejlődött vadászati gazdasággal“, — vagy amikor mintegy panaszképen mondja: „A legtöbb vadászterület s vadtenyésztés a síkföldön és ennek pagonyaiban van. Egész Erdély alig ismeri a rendes vadászati kezelést.“ A magyarázatot az adja meg, hogy főuraink, akiket az értékkicserélési tétel érint, tényleg nagy érdeklődést mutatnak a vadászat iránt.

Hát erről sokat lehetne beszélni. De ezt a *sokat* most talán elegendőképpen helyettesíthetem csupán annak a végkövetkeztetésnek följegyzésével, melyhez a magam részéről eljutnék, hogy t. i. igazi, értékes és szép vadászati gazdaságot csak magasra fejlett erdőgazdaság mellett tudok elképzelni, különben egyik a másik terhére van. Egyébként elsőbbrangu az *erdőgazdaság fejlődésének érdeke*. S az értékkicserélési tétel erdőgazdasági vonatkozásának nézőpontjáról tekintve, különösen erre kell helyezni a súlyt.

A másik, amiről röviden meg kell még emlékeznem, a kincstári erdők bevonása a hitbizományok s általában a kötött birtokok helycseréjébe.

E tekintetben Beksics Gusztáv így nyilatkozik: „Ami ez erdőket illeti, ezek nem első sorban adandók át hitbizományba. Legsürgősebb a községi erdők átadása . . .“

E tétel fölött, hogy t. i. a kincstári erdők is bevonásának az akcióba, igen érdekes eszmecsere indulhatna meg. A költségvetési vita alatt erős megítélésre és ellenvetésre talált. Jó volt ez a bírálat; mert a tétel szintén hiányosan, tehát félreérthető módon volt először fölvetve.

A röpirat már ezt a hiányosságot is pótolni igyekezik s eléggé megnyugtató módon. A kincstári erdők és illetőleg a kincstári erdőgazdaság szerepét jórészt előnyös közvetítésre mérsékli.

A jobb karban, jobb gazdasági viszonyok közt lévő kincstári erdők adassanak időről-időre hitbizományba. Az eladási árt fordítsa a kincstár rossz karban lévő, vagy elhanyagolt erdők vásárlására és rekonstruálására. Így az állam állandóan megmarad legnagyobb erdőbirtokosnak s amellet gazdasági tekintetben nagyszabású átalakulásokat még pedig kedvező átalakulásokat hoznak létre.

Ez az eszmemenet a kincstári gazdálkodás részéről minden esetre minden önzéstől ment s magasabb közgazdasági nézőpontból való megítélést kíván. Másrészt azonban az értékkecserelési tétel alkalmazása tekintetében is bizonyos, helyénvaló mérséklést jelent, amennyiben így a kincstári erdők tömege, az elhelyezkedés tekintetében való változáson kívül, egyébként érintve nem volna.

*

Elégedetlen vagyok magammal, hogy a föladatot, a mibe fogtam, jól elvégezni nem tudtam. Átnézetes és lehetőleg teljes képét szerettem volna adni annak az eléggé mozgalmas áramlatnak, mely a magyar nemzeti földbirtokpolitika eszmekörében nagyon fontos, igen nagy horderejű erdőgazdasági kérdéseket is magához rántott. De ez az áramlat már is oly széles mederben mozog előre, s maguk az erdőgazdaságot illető vonatkozások is annyi változtatban jelentkeznek, hogy mindent felölelni, mindenre kiterjeszkedni alig lehetett volna. Viszont azt hiszem, a hézagos ismertetéssel is eleget tettem arra nézve, hogy az erdőgazdaságunkat közelelről s erősen érintő eszmeharcz és akció iránt az érdeklődést körünkben felkölthessem.